

Streszczenie

„Zgodność czasów w trybie subjonctif w języku francuskim i jej ekwiwalenty w języku polskim : studium kontrastywne na podstawie korpusu literackiego”

Słowa-klucze : zgodność czasów, subjonctif, morfoskładnia, analiza kontrastywna, *tertium comparationis*, ekwiwalencja

Fenomen zgodności czasów, kluczowy dla tradycji gramatycznej i lingwistycznej języka francuskiego, może okazać się problematyczny w ujęciu kontaktów językowych oraz analiz kontrastywnych z językiem polskim. Reguła *consecutio temporum* nie tylko bowiem nie znajduje swojego miejsca w zapisach zasad gramatycznych analizowanego języka słowiańskiego, ale również tryb *subjonctif*, fundamentalny dla zastosowania wspomnianej reguły, jest w nich nieobecny. Ponadto, zagadnienie zgodności czasów pozostaje niejednoznaczne także wewnątrz struktury składniowej języka francuskiego: czasy *imparfait* oraz *plus-que parfait* wspomnianego trybu praktycznie nie występują już w zdaniu podrzędnym, niezależnie od trybu oraz czasu użytego w zdaniu nadrzędnym. Pomimo wielokrotnie powielanej w gramatykach konstatacji, normatywna reguła zgodności wydaje się nie być już w użyciu, nawet w języku literackim. Ta intuicja stanowi również hipotezę niniejszej pracy. W pierwszym jej etapie zatem, poddaliśmy wspomnianą hipotezę szczegółowemu badaniu opartemu na korpusie literackim pochodzącym z dwóch różnych epok, zawierającym dwie powieści z pogranicza XIX oraz XX wieku (*Madame Bovary* Gustawa Flauberta z 1857 roku i *À la recherche du temps perdu : Du côté de chez Swann* Marcela Prousta z roku 1913) oraz dwie będące przedstawicielami literatury współczesnej (*Le Soleil des Scorta* Laurenta Gaudé z 2004 roku oraz *Syngué sabour. Pierre de patience* autorstwa Atiqah Rahimiego z roku 2008).

Następnie, mając na uwadze znikomą liczbę badań poruszających zagadnienie ekwiwalencji trybu *subjonctif* w języku polskim, poprzez niniejszą pracę staraliśmy się odpowiedzieć na nurtujące pytanie: jakie są owe ekwiwalenty oraz na jakie powiązania trybowo-czasowe pomiędzy zdaniem nadrzędnym a podrzędnym pozwala system języka polskiego?

By udzielić na nie odpowiedzi, odnieśliśmy się do tłumaczeń polskich francuskiego korpusu literackiego będącego bazą niniejszego badania (*Pani Bovary* w tłumaczeniu Anieli Micińskiej, *W poszukiwaniu straconego czasu. W stronę Swanna* w przekładzie Tadeusza Boya-Żeleńskiego, *Słońce Scortów* w tłumaczeniu Jacka Giszczaka oraz *Kamień cierpliwości* w przekładzie Magdaleny Kamińskiej-Maurugeon).

Struktura prezentowanej pracy opiera się na trzech częściach. Pierwsza, zatytułowana „Analiza kontrastywna trybów, czasów oraz aspektów czasownikowych”, skoncentrowana na szczegółowym opisie oraz kontrastywnym zestawieniu dwóch różnych systemów gramatycznych dostarczyła nam ich charakterystyki opierając ją na pojęciach morfologii, praktycznego zastosowania oraz składni zawartych w gramatykach dwóch analizowanych języków. Udzieliła nam ona również odpowiedzi dotyczącej wyjścia niektórych czasów z użycia oraz jego wpływu na zastosowanie reguły zgodności czasów w dzisiejszym języku francuskim. Druga część, zatytułowana „Zastosowanie klasycznej reguły zgodności czasów we francuskim języku literackim: badanie ilościowe korpusu” polegająca na analizie jedynie korpusu francuskiego z punktu widzenia zastosowania normatywnej reguły zgodności czasów w języku literackim na przestrzeni wieków udowodniła, że język literacki, również ten XX-wieczny, ale w szczególności ten XXI-wieczny, nie respektuje już wspomnianej tradycyjnej reguły zgodności. Wreszcie, aby dopełnić niniejszego badania, część „Analiza kontrastywna korpusu”, której bazę metodologiczną stanowi pojęcie *tertium comparationis*, pozwoliła nam na wyodrębnienie ekwiwalentów trybu *subjonctif* w języku polskim wraz z ich użyciem w zależności od trybu oraz czasu zdania nadrzędnego, jak i również natury semantycznej danego czasownika. Udowodniła nam ponadto, że pomimo nieobecności fenomenu zgodności czasów w systemie języka polskiego, możliwe jest stwierdzenie istnienia pewnej *zgodności trybów*, w której to tryb zdania nadrzędnego pociąga za sobą użycie określonej formy ekwiwalentu trybu *subjonctif*.